

BALIK ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ

Seda ARI
Çevre Yük. Müh.
09-13/11/2015
Antalya

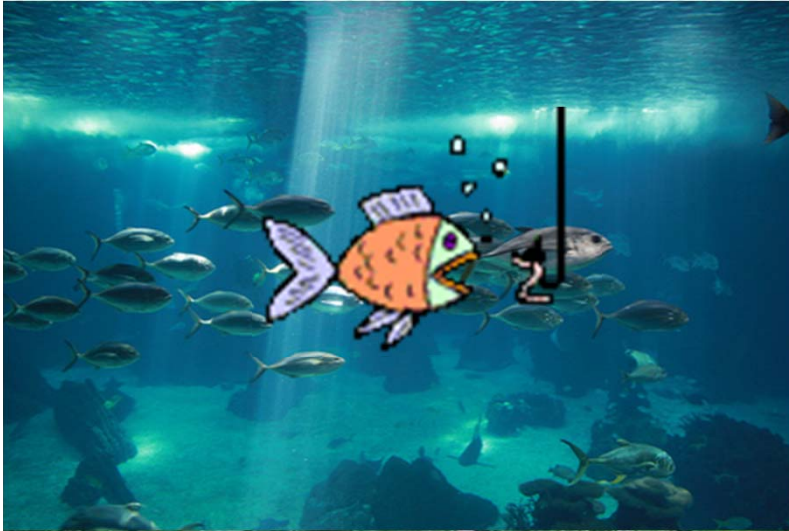
İÇERİK

- ❖ **BİYOLOJİK KALİTE UNSURU: BALIK**
- ❖ **TS-EN 14011 SU KALİTESİ-ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA**
- ❖ **TS EN 14757 SU KALİTESİ – DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLARLA BALIK NUMUNESİ ALINMASI**
- ❖ **TS EN 14962 SU KALİTESİ – BALIK NUMUNESİ ALMA METOTLARININ KAPSAMI VE SEÇİMİNE DAİR KILAVUZ**

BİYOLOJİK KALİTE UNSURU: BALIK FAUNASI

- Habitat değişimlerinin, morfolojik değişikliklerin, asidifikasyonun ve ötrofikasyonun tespiti için kullanılır
- Ölçülen parametreler : kompozisyon ve bolluk, hassas tür çeşitliliği, yaş dağılımı
- Örnekleme için uzmanlık gerektiren ekipmana ihtiyaç vardır

BALIK ÖRNEKLEME

Sayı

Standart Adı

TS EN 14011

Su kalitesi-Elektrikle balık numunesi alma

TS EN 14757

Su kalitesi- Değişen göz açıklıklı sık örgülü ağlarla balık numunesi alınması

TS EN 14962

Su kalitesi - Balık numunesi alma metotlarının kapsamı ve seçimine dair kılavuz

TS-EN 14011 SU KALİTESİ- ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA

❖Balıklarda elektrikle şok etkisi yaratarak hızlıca yakalanmalarını, teşhis edilmelerini, ölçümlerini sağlayan bir yöntemdir.

❖Bu yöntem suda bir elektrik alanı oluşturarak balık hareketlerinin değiştirilmesi prensibine dayanmaktadır.

EKİPMANLAR

Elektrik alanı oluşturmak için :

- 1- Jeneratör (Benzin veya batarya ile çalışan olabilir)
- 2 - Akım Konvertörü
- 3 - Anot, Katot ve Kabloya ihtiyaç vardır.

TS-EN 14011 SU KALİTESİ-ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA

EKİPMAN

➤ Ölçümler için farklı boyutu olan kaplar (40-50 L)

➤ Plastik kovalar (10-12 L)

➤ Dip ağıları

➤ Ölçüm tahtası

➤ Tartı

➤ Hava pompası

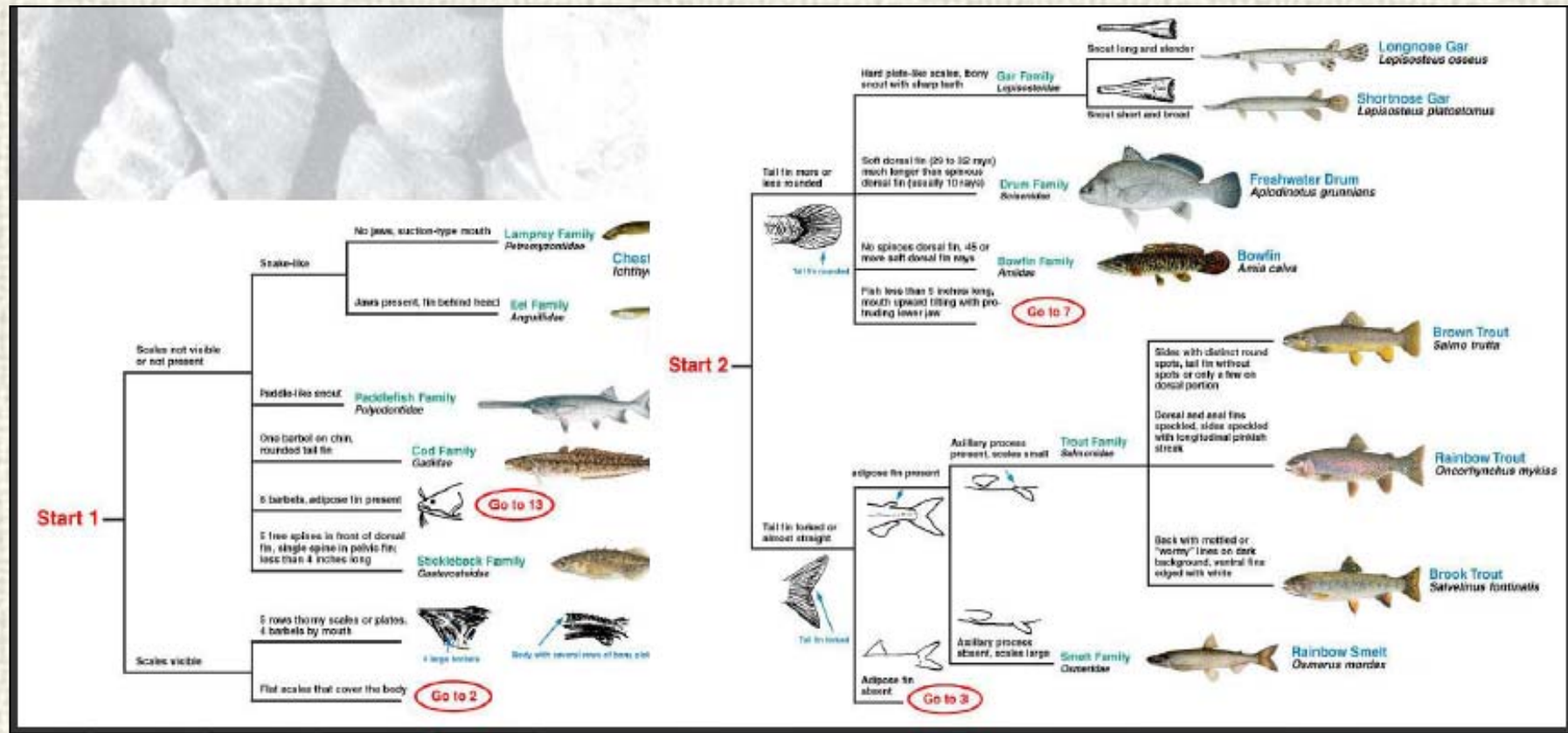

TS-EN 14011 SU KALİTESİ-ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA

İLAVE EKİPMAN

➤ Tür Teşhis Anahtarları

İLAVE EKİPMAN

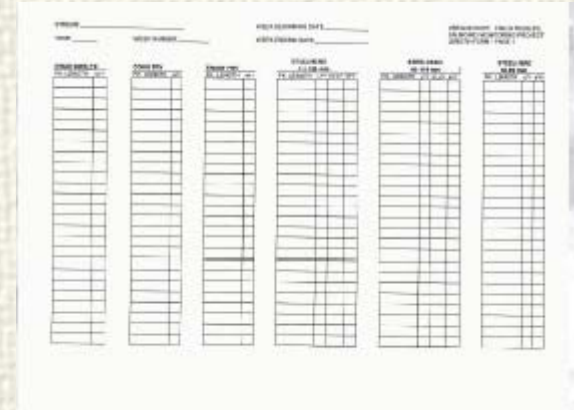
➤ GPS

➤ Kamera

➤ İletkenlik Ölçer

➤ Alan veri sayfaları ve kalem

NO	İSTANBUL	İZMİR	ANTALYA	TRABZON	KARS	ERZURUM

➤ Forcep

TS-EN 14011 SU KALİTESİ-ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA

ÖRNEKLEME NOKTASI VE ALANI SEÇİMİ

- ❖ Örneklem alanı su kütlesini temsil etmelidir.
- ❖ Habitatın fiziksel değişkenleri tespit edilmelidir (Su hızı, substrat, derinlik, seki disk, nehir kenarı bitki örtüsü, vb)
- ❖ Mümkün olduğunca doğal bitki örtüsü ve habitat çeşitliliği olan doğal bir saha tercih edilmelidir.

Örneklem Alanı

- ❖ Nehir genişliğinin en az 20 katı uzunluğunda ve en az 100 m² olmalıdır.
- ❖ Genişlik >30m ise 10 katı olmalıdır.
- ❖ Bir sonraki örnekleme için alan GPS ile tespit edilmeli.

ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA PROSEDÜRÜ

Sığ Sularda (suyun yürünerek geçilebileceği sularda)

- ❖ Örneklemeye gündüz yapılmalıdır.
- ❖ Büyüme sezonunun sonunda yapılmalıdır.
- ❖ Örnekleme alanı giriş ve çıkışları, elektrik alanından balıkların kaçmasını önlemek amacıyla ağlarla bloke edilebilir.
- ❖ Her zaman mansaptan membaya doğru örneklemeye yapılır.

ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA PROSEDÜRÜ

Derin Sularda

Elektrik ile balık örnekleme diğer teknikler ile birlikte kullanılabilir.

ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA PROSEDÜRÜ

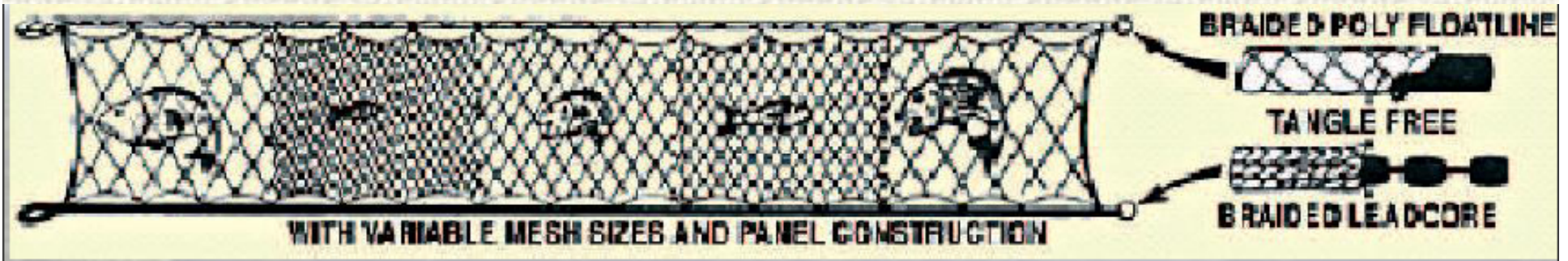

Özel Güvenlik Önlemleri

- ❖ Yüksek akışta yapılmamalıdır
- ❖ Yağmurlu havada yapılmamalıdır
- ❖ Her zaman en az 2 kişi olmalıdır
- ❖ Çalışırken jeneratör hareket ettirilmemelidir
- ❖ Jeneratör katot suya sokulduktan ve sözlü olarak uyarıda bulunulduktan sonra çalıştırılmalıdır
- ❖ Numune alma işlemi sırasında, jeneratör gölgede ve bitki örtüsünden uzak yerleştirilmelidir.
- ❖ Yakında yangın söndürücü bulundurulmalıdır
- ❖ Koruyucu giysiler giyilmelidir. (eldiven, balıkçı çizmesi...)
- ❖ Numuneler için tüm kovalar plastik veya kauçuktan yapılmış olmalıdır.
- ❖ Numune alan personel ilk yardım konusunda eğitilmiş olmalıdır

TS EN 14757 SU KALİTESİ – DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLILIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLARLA BALIK NUMUNESİ ALINMASI

Multimesh gillnet

TS EN 14757 SU KALİTESİ – DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLARLA BALIK NUMUNESİ ALINMASI

Yöntem; balıkların düzensiz dağılım gösterdiği, tabakalaşmaların olduğu su kütlelerinde rastgele örnekleme prensibine dayanır.

Örneklenecek göl derinlik katmanlarına ayrılır, her derinlik katmanında rastgele örnekleme yapılır

Bentik balıklar için:

Değişen göz açıklıklı ağlar, 30 m uzunluğunda ve 1,5 m derinliğinde 12 farklı ağ gözü (5 mm - 55 mm)

Pelajik balıklar için:

Değişen göz açıklıklı ağlar, 27,5 m uzunluğunda ve 6 m derinliğinde 11 farklı ağ gözü (6,5 mm - 55 mm)

TS EN 14757 SU KALİTESİ – DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLARLA BALIK NUMUNESİ ALINMASI

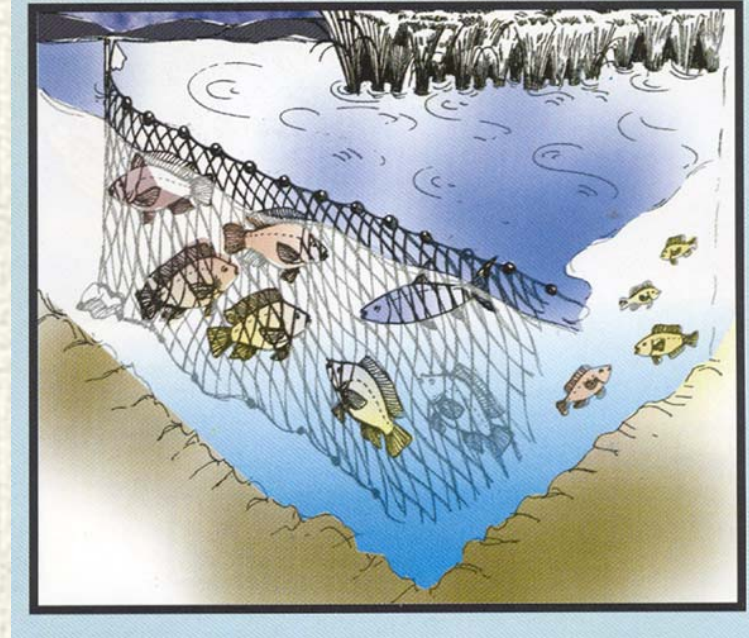
ÖRNEKLEME ZAMANI

- ❖ Su sıcaklığı
- ❖ Yaşam döngüsü
- ❖ Yumurtlama zamanından etkilenir

Ülkeler ve bölgeler arasında farklılık gösterebilir.

ÖRNEKLEME PERİYODU:

- ✓ Önerilen standart süre 12 saattir. (akşam 6-8'den sabah 6-8'e)
- ✓ Verimli sularda bu süre kısaltılmalıdır.

TS EN 14757 SU KALİTESİ – DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLARLA BALIK NUMUNESİ ALINMASI

ZAMANA BAĞLI ÖRNEKLEME

Depth (m)	Lake area (ha)					
	≤ 20	21 to 50	51 to 100	101 to 250	251 to 1 000	1 001 to 5 000
0 to 5,9	8	8	16	16	24	24
6 to 11,9	8	16	24	24	32	32
12 to 19,9	16	16	24	32	40	40
20 to 34,9	16	24	32	40	48	56
35 to 49,9	16	32	32	40	48	56
50 to 74,9			40	40	56	64
≥75					56	64

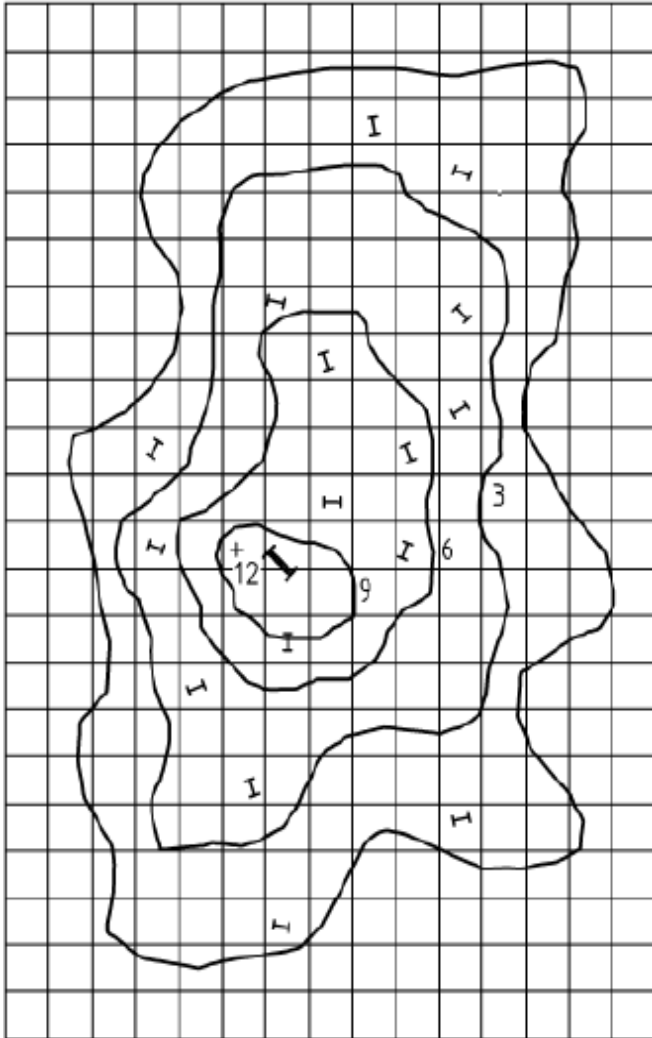
Kullanılacak ağ sayısı gerekli minimum çaba sayısına göre belirlenir.

Bentik ağlar ile çaba sayısı 4'ten az olamaz.

TS EN 14757 SU KALİTESİ – DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLARLA BALIK NUMUNESİ ALINMASI

AĞLARIN YERLERİ

Farklı tabakalar içinde, ağlar rastgele yerleştirilir.

Her ağ diğerinden bağımsız olarak yerleştirilmelidir.

Ağlar birbirine eklenmemelidir.

TS EN 14757 SU KALİTESİ – DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLARLA BALIK NUMUNESİ ALINMASI

VERİ İŞLEME VE RAPORLAMA

Her Ağda Yakalanan Numuneler İçin:

- ❖ Her tür için bireylerin sayısı ve toplam ağırlığı (gr)
- ❖ Her numune için toplam uzunluk (mm)
- ❖ Örnekleme yapılan gölün adı, rakımı, alanı, derinliği ve koordinatları kaydedilir.

Tür	Bireylerin sayısı							Tür	Bireylerin sayısı						
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul		Aug	Sep	Oct	Nov	Dec		
Örnek 1															
Buğday balığı	10	2	20	4	3	4	9	Çiğdem balığı	4	10	1	20	1	10	10
Çiğdem balığı	2	10	10	1	1	1	9	Çiğdem balığı	10	10	10	4	1	10	10
Çiğdem balığı	1	10	4	9	2	10	9	Çiğdem balığı	10	1	1	10	1	10	1
Çiğdem balığı	3	2	3	8	2	10	3	Çiğdem balığı	9	10	10	1	1	1	1
Çiğdem balığı	1	4	2	4	1	2	3	Çiğdem balığı	3	10	1	1	1	1	1
Çiğdem balığı	1	8	10	2	1	3	3	Çiğdem balığı	2	10	1	1	1	1	1
Örnek 2															
Buğday balığı	1	10	10	10	1	9	10	Çiğdem balığı	3	10	10	10	1	9	10
Çiğdem balığı	1	10	10	10	1	9	10	Çiğdem balığı	9	10	1	1	1	1	1
Çiğdem balığı	10	10	10	10	1	9	10	Çiğdem balığı	10	1	1	10	1	1	1
Çiğdem balığı	1	10	10	10	10	10	10	Çiğdem balığı	1	1	1	10	1	1	1
Çiğdem balığı	1	10	10	10	10	10	10	Çiğdem balığı	10	1	1	1	1	1	1
Çiğdem balığı	1	10	10	10	10	10	10	Çiğdem balığı	10	1	1	1	1	1	1
Örnek 3															
Buğday balığı	1	10	10	1	1	1	14	Çiğdem balığı	9	10	10	1	1	1	1
Çiğdem balığı	1	1	1	1	1	1	10	Çiğdem balığı	1	1	1	10	1	1	1
Çiğdem balığı	10	1	1	10	10	1	1	Çiğdem balığı	1	10	1	1	1	1	1
Çiğdem balığı	10	1	1	1	1	1	1	Çiğdem balığı	1	1	1	1	1	1	1
Çiğdem balığı	1	1	1	1	1	1	1	Çiğdem balığı	1	1	1	1	1	1	1
Çiğdem balığı	1	1	1	1	1	1	1	Çiğdem balığı	1	1	1	1	1	1	1
Çiğdem balığı	1	1	1	1	1	1	1	Çiğdem balığı	1	1	1	1	1	1	1

TS EN 14962 SU KALİTESİ – BALIK NUMUNESİ ALMA METOTLARININ KAPSAMI VE SEÇİMİNE DAİR KILAVUZ

Tablo 1 – Nehir Kategorileri

Kategori	Genişlik (m)	Max. Derinlik (m)
Nehir Kategorisi 1	<5	<1
Nehir Kategorisi 2	>5	<2
Nehir Kategorisi 3	<30	>2
Nehir Kategorisi 4	30-100	>2
Nehir Kategorisi 5	>100	>2

Tablo 3– Geçiş Suyu Kategorileri

Kategori	Genişlik (m)	Max. Derinlik (m)
Geçiş Suyu Kategorisi 1	<5	<1
Geçiş Suyu Kategorisi 2	>5	<2
Geçiş Suyu Kategorisi 3	<30	>2
Geçiş Suyu Kategorisi 4	30-100	>2
Geçiş Suyu Kategorisi 5	>100	>2

Tablo 2 – Göl Kategorileri

Kategori	Pelajik ya da profundal bölgenin varlığı veya yokluğu	Alan (km ²)
Göl Kategorisi 1	Pelajik ya da profundal bölge var ya da yok	<0,5
Göl Kategorisi 2	Pelajik ya da profundal bölge yok	>0,5
Göl Kategorisi 3	Pelajik ve profundal bölge var	>0,5

ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Siğ Sularda Elektrikle Balık Numunesi Alma

Su Tipi ve Kategorisi :

- Kategorisi 1 ve 2 olan nehirlerde veya geçiş sularında
- Büyük nehirlerin, göllerin ve geçiş sularının kıyı bölgesinde

Prensip : Sırt tipi şoker, diğer taşınabilir aygıtlar veya kıyıya ya da bota konmuş jeneratör ile yapılır.

ELEKTRİKLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Derin Sularda Elektrikle Balık Numunesi Alma

Su Tipi ve Kategorisi :

- Maksimum derinliğin 2 m'yi geçmediği nehirlerde
- Derin göl ve nehirlerin kıyı çizgisinde

Prensip : Jeneratör ve örnekleme için gerekli tüm malzemelerin botta bulunması veya jeneratörün kıyıda diğer ekipmanların botta bulunması

BÜYÜK AĞLAR İLE BALIK NUMUNESİ ALMA

İğrip

Prensip : Uzunluk <50m, yükseklik < 3m ve ağ göz açıklığı < 10mm olan ağlar ile kıyı bölgesinden numune alımı

Su Tipi ve Kategorisi :

- Derin nehirler veya kategorisi 3-5 olan geçiş sularında
- Kategorisi 1 ve 2 olan geçiş sularında elektro balıkçılığa ek olarak

▪ **Hedef Tür:** Örnekleme sahasında yaşayan birçok tür, özellikle bu türlerin yavruları

Uygunluk : Elektrik ile balık numunesi alımının zor veya imkansız olduğu sularda kullanışlıdır.

BÜYÜK AĞLAR İLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Normal Gırgır

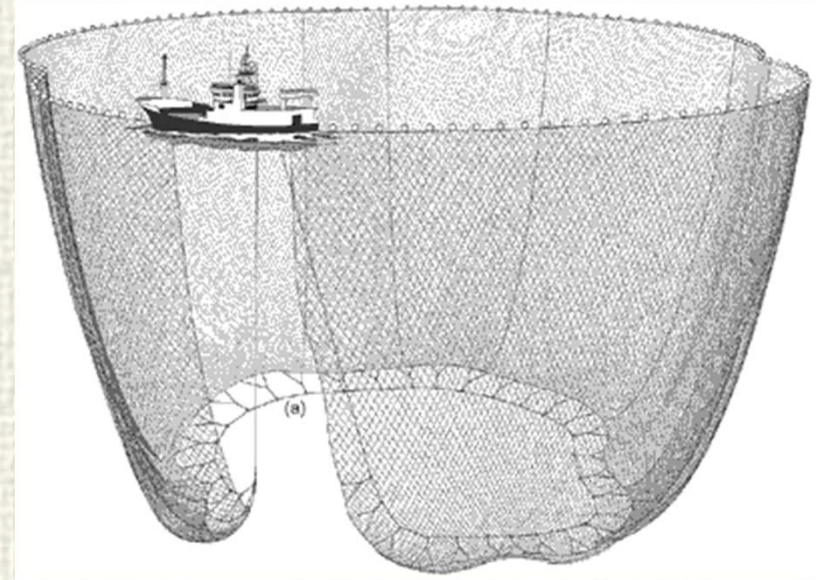
Prensip : Uzunluk $>50m$, yükseklik $>3m$ ve ağ göz açıklığı $>10mm$ olan ağlar ile derin sulardan numune alımı

Su Tipi ve Kategorisi :

- Göller
- Kategorisi 3-5 olan nehirlerde veya geçiş sularında

Hedef Tür: Ağ göz açıklığı büyük olduğundan yavrular ve küçük türler yakalanamaz.

Uygunluk : Büyük alanların örneklenmesi için uygundur ancak sadece büyük türler örneklenebilir.

BÜYÜK AĞLAR İLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Pelajik Gırgır

Prensip : Derin göllerde ve üstteki su katmanından numune alınırken kullanılır.

Su Tipi ve Kategorisi :

▪ Kategorisi 3 olan derin göllerde

▪ **Hedef Tür:** Pelajik habitatta yaşayan bütün türler ve onların bütün yaş grupları

Uygunluk : Tür teşhisinin yapılmasının zorunlu olduğu alanlarda diğer metotlar ile kombine kullanılabilir.

TROL İLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Dip Trolü

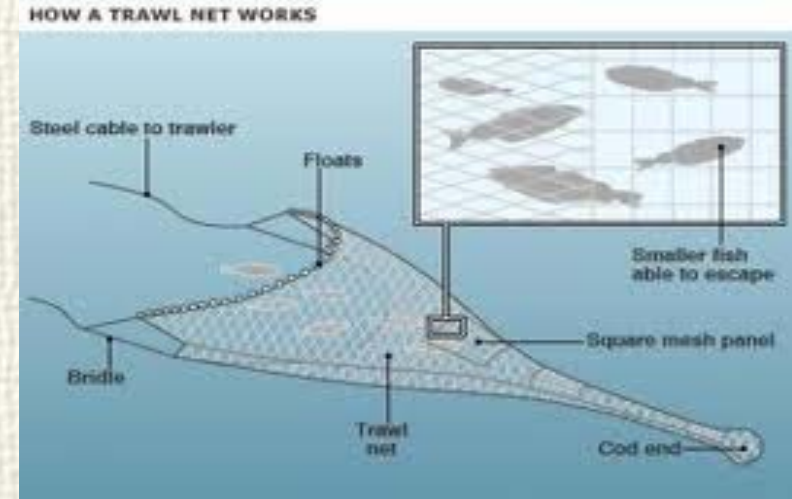
Prensip : Dibe batmış bir şekilde bir veya iki gemi tarafından çekilerek balıklar yakalanır.

Su Tipi ve Kategorisi :

- Kategorisi 2-3 olan derin göllerde
- Kategorisi 3-5 olan nehirlerde veya geçiş sularında

▪ **Hedef Tür:** Örnekleme sahasında yaşayan bütün balık türleri ve boyları yakalanabilir.

▪ **Uygunluk :** Büyük nehirler ve kategorisi 3-5 olan nehirlerde veya geçiş sularında kullanışlıdır.

TROL İLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Pelajik Trol

Prensip : Herhangi bir derinliğe batmış bir şekilde bir veya iki gemi tarafından çekilerek balıklar yakalanır.

Su Tipi ve Kategorisi :

▪ Kategorisi 3 olan büyük ve derin göllerde

▪ **Hedef Tür:** Örnekleme sahasında yaşayan bütün balık türleri yakalanabilir.

▪ **Uygunluk :** Büyük nehirler ve kategorisi 3-5 olan nehirlerde veya geçiş sularında kullanışlıdır.

DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLILIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLAR İLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Dip Ağı

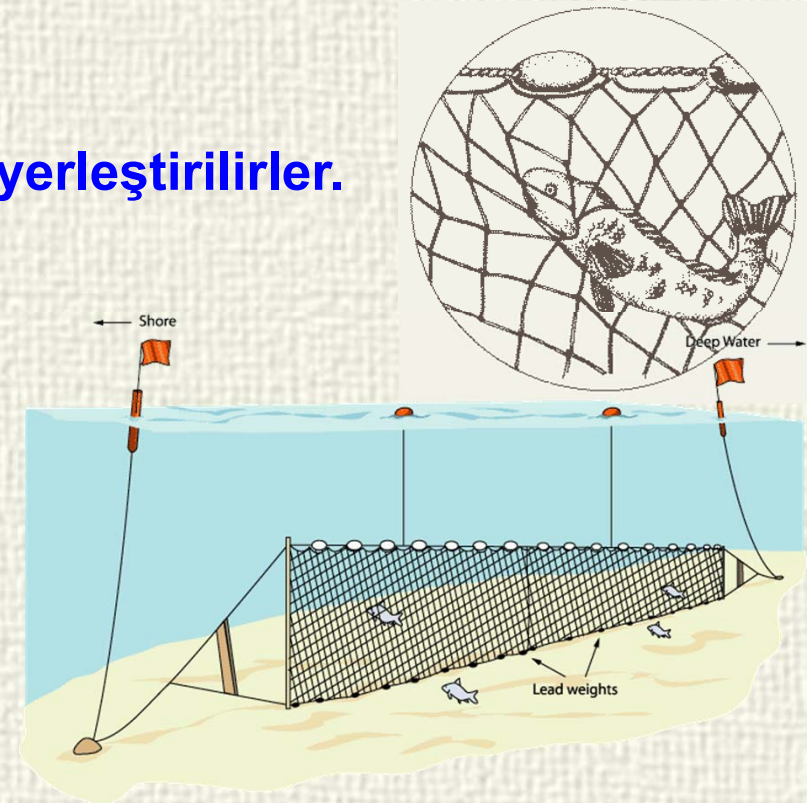
Prensip : Nehir yatağına veya gölün dibine yerleştirilirler.

Su Tipi ve Kategorisi :

- Kategorisi 3 – 5 olan geçiş sularında
- Göllerin bütün kısımlarında
- Nehirlerin lentik bölgelerinde

▪ **Hedef Tür:** Kıyı bölgesinde yaşayan birçok balık türü yakalanabilir.

Uygunluk : Tür kompozisyonu ve yaş yapısının belirlenmesinin yanı sıra bolluğun tespitinde de kullanılır.

DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLILIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLAR İLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Pelajik Ağ

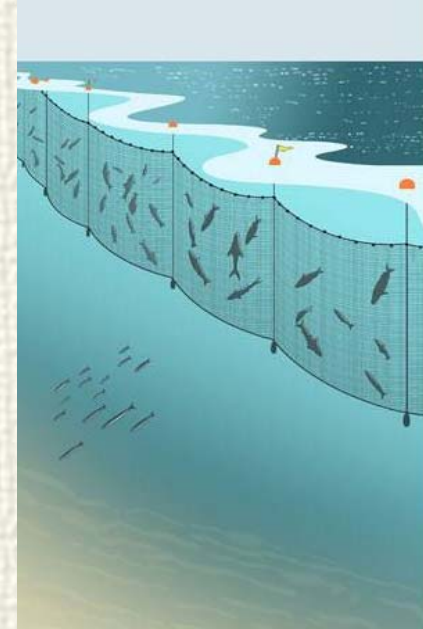
Prensip : Suyun yüzeyinde ya da su kolonunda belirli bir derinlikte yüzerler.

Su Tipi ve Kategorisi :

- Derin göllerde

Hedef Tür: Pelajik bölgede yaşayan bütün balık türleri ve boyları yakalanabilir.

Uygunluk : Tür kompozisyonu ve yaş yapısının belirlenmesinin yanı sıra bolluğun tespitinde de kullanışlıdır.

DEĞİŞEN GÖZ AÇIKLIKLILIKLI SIK ÖRGÜLÜ AĞLAR İLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Dikey Ağ

Prensip : Suyun tüm derinliği boyunca örnekleme yapılabilir (1m den 80m ye kadar). 2 m eni vardır.

Su Tipi ve Kategorisi :

- Göllerde pelajik veya kıyı bölgelerinde
- Çok düşük ya da hiç akım olmayan nehirlerde

Hedef Tür: Pelajik veya kıyı bölgesinde yaşayan bütün balık türleri ve boyları yakalanabilir.

Uygunluk : Tür kompozisyonu ve yaş yapısının belirlenmesinin yanı sıra bolluğun tespitinde de kullanılır.

KAPANLAR İLE BALIK NUMUNESİ ALMA

Pinter

Prensip : Kıyıya dik olarak nehir yatağına sabitlenir. Balık kapana girer ama çıkamaz.

Su Tipi ve Kategorisi :

- Göllerde pelajik veya kıyı bölgelerinde
- Çok düşük ya da hiç akım olmayan nehirlerde

Hedef Tür: Bölgede yaşayan bütün balık türleri ve boyları yakalanabilir.

Uygunluk : Göllerin sığ alanlarında tür kompozisyonu ve yaş yapısının belirlenmesinin yanı sıra bolluğun tespitinde de kullanılır. Ayrıca nehir ve geçiş sularının durgun bölgelerinde verimlidir.

HİDROAKUSTİK

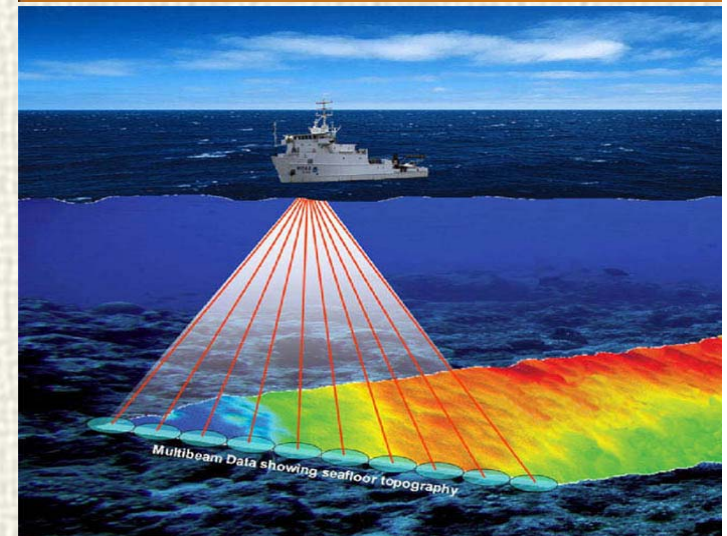
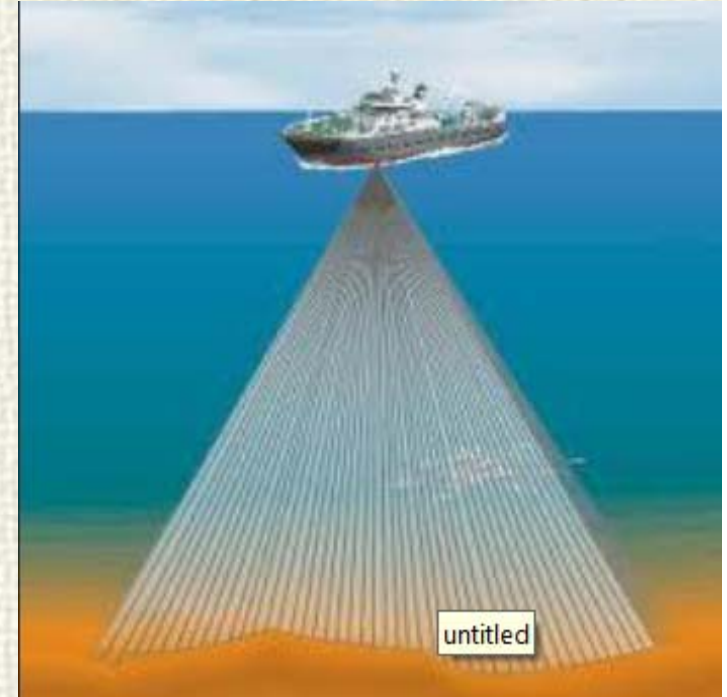
Prensip : Yüksek frekanslı ses kullanarak balıkların yoğunlukları, mekansal dağılımları ve boyutlarını ölçmeye yarar.

Su Tipi ve Kategorisi :

- Derin göllerde ve nehirlerde
- Sığ göl, nehir ve geçiş sularının yüzeylerinde

Hedef Tür: Tür tespiti yapılamamaktadır.

Uygunluk : Bolluğu tespit etmek için çok kullanışlıdır.

TEŞEKKÜRLER

sedaari@ormansu.gov.tr

(0312) 207 57 96